

IT индустрия действително представлява добър пример за успешно и очевидно вече устойчиво развитие от гледна точка на икономика, работна сила и трудови отношения.

Конференцията приключи с интензивна дискусия, множество снимки на гости и

участници, голяма част от които са достъпни на сайта на ИИОЗ и, разбира се, с обещание за бъдещи научни прояви и срещи на учените с практики, политици и общественици.

Румяна Желева

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „(ПРЕ)ОСМИСЛЯЙКИ СОЦИАЛИЗМА. ЗНАНИЕ, ПАМЕТ И ЗАБРАВА ЗА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО МИНАЛО“

(7–9 ноември 2019 г., София)

От 7 до 9 ноември 2019 г. в Парк Хотел Москва се проведе международната научна конференция „(Re)thinking Socialism: Knowledge, Memory and Oblivion of the Socialist Past“ [(Пре)осмисляйки социализма. Знание, памет и забравя за социалистическото минало], финансирана по програмата за подпомагане на международни форуми в България на фонд „Научни изследвания“ и подкрепена от фонд „Schroubek“ (Германия).

Научният форум беше подготвен от Организационен комитет, съставен от членовете на секция „Етнология на социализма и постсоциализма“ към Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН (ИЕФЕМ-БАН). Научното събитие отбеляза тридесет години след края на държавния социализъм, маркиран от датата 10 ноември 1989 г. Учени и изследователи от научни институти и университети от страната и чужбина представиха резултати от свои изследвания и дебатираха относно различните аспекти на разбирането и паметта за социализма и неговите проекции в настоящето.

Общо 105 души взеха участие в конференцията като лектори и модератори: участниците от България бяха 56, в това число колеги от ИЕФЕМ-БАН, Института за изследване на изкуствата при БАН, Института за изследване

на близкото минало, както и преподаватели от ЛТУ, СУ, ЮЗУ, АУБ, ПУ, УниБИТ, ШУ, НБУ, ТУ, музейни специалисти от Архитектурно-етнографския комплекс „Етър“, РИМ-Стара Загора и РИМ-Варна. Форумът привлече 49 гости от чужбина – Германия, Австрия, Русия, Румъния, САЩ, Канада, Полша, Чехия, Унгария, Естония, Сърбия, Северна Македония, Италия, Хърватия, Сингапур, Словакия, Швейцария.

Конференцията беше открита с поздравителен адрес от директора на ИЕФЕМ-БАН Петко Христов и с уводни думи от страна на Ана Лулева, председател на Организационния комитет. Първият пленарен доклад беше изнесен от Клаус Рот от Института по емпирична културология и европейска етнология към Университета „Лудвиг-Максимилиан“ (Мюнхен) на тема: „Изследване на социалистическото всекидневие непосредствено след края на държавния социализъм. Промени в селата на България и ГДР“. Рот представи в автобиографична перспектива своите първи изследователски проекти върху социализма, осъществени в сътрудничество с български и германски учени.

В първия ден на конференцията (7 ноември) се проведеха три последователни сесии, които съдържаха по няколко успоредни пане-

ла. В четирите лекционни зали бяха представени доклади на български и английски език в съответните тематични панели: Градове, градски пространства; Наративи, образи, тела; Социализмът – преживян, оценяван; Транс/интернационални връзки и перспективи; Всекидневие, жилищна политика; Памет (актьори, производство, управление); Репресии, меморализация; (Мулти)етничност, национализъм, теории, политики, практики; Младежки култури, суб/контра-култури; Празници, зрелища, спорт.

Докладите в първата сесия засегнаха широк спектър от теми, намерили място в академичния дискурс за социализма: режими и култури на спомняне, паметта за комунизма, изразена чрез паметниците от тази епоха, градоустройство, планиране и архитектура на социалистическия град, репрезентации на градското пространство, социалистическите празници и популярната култура (музика, кино, вицове). Особено внимание беше отделено на носталгията по социализма (т.нар. социалистическа носталгия, Осталгия, Юго/Тито-носталгия), която е все още актуална тема тридесет години след края на държавния социализъм, а необходимостта от пълното ѝ разбиране е все още непосредствена задача пред изследователите. В панелите, посветени на културата на паметта и меморализацията на жертвите на комунистическите репресии, се обърна внимание на съдбата, жизнения опит, разказите и гледните точки на различните типове общности и социални групи: антифашисти, царски фамилии, радио журналисти, хомосексуалистите и ромите в социалистическа България. Тридесет години след падането на Желязната завеса политиката и културата на паметта на социализма продължават да бъдат поле на напрежение и противоречия сред политиките и сред различните социални групи.

Лекторите във втората сесия засегнаха аспекти на социалистическото всекидневие, като приведеха примери от България, Хърватия и Чехословакия.

Докладите от първия панел на третата заключителна сесия бяха посветени на теоретичните конструкции на нацията, националното и етническото през социализма. Други

теми, получили широк отзвук, бяха свързани с живота на младежите през социализма, маргинализацията на част от младежта, празниците, маскардите и футбола в архивите на Държавна сигурност.

Конферентният цикъл в първия ден приключи с втората пленарна сесия, на която Милена Беновска-Събкова от ЮЗУ „Неофит Рилски“ прочете доклад на тема: „Църковни люде в Русия: За оцеляването на религиозната култура в епохата на Съветския съюз“. Изследването ѝ е част от мащабен международен проект и резултат от осъществено теренно проучване в Русия.

Вторият конферентен ден (8 ноември) продължи в три сесии и общо дванадесет тематични панела: Джендър 1§2; Труд/работа, икономика; Строителство на язовири, изселени и залети села. Презентации на научния проект „Потопеното наследство“; Памет, образи; Политическа култура/религия; мениджмънт и употреби на народната култура; Памет 2§3; Материална култура, музеи; Религия, атеистична политика; Елити, Институции, контрол; Детство.

Четвъртата сесия обедини доклади от различни тематични полета: джендър изследвания (активистки на феминизма, движенията за права на жените в Унгария и Югославия, проблеми на женската еманципация в България); изследвания върху трудовата култура през социализма в примери от България, Сърбия, Съветския съюз; паметта за социализма, представена в образи чрез киното, естрадата, non-фикшън литературата; липсата на историческо познание за епохата и нейната репрезентация в настоящето.

Третата пленарна сесия започна в средата на деня с доклад на Улф Брунбауер от Института за източна и югоизточна европеистика „Лайбниц“ и Университета в Регенсбург на тема „Какъв е големият разказ? Как да напишем историята на държавния социализъм“. Изложението акцентира върху необходимостта от историческо преосмисляне на периода на социализма и вкарването му в една общоевропейска рамка на историческо развитие и социална модернизация.

В петата сесия продължи научното интер-

претиране и осмисляне на епохата чрез вече заявените теми за женските движения и политиките спрямо жените в Югославия, Полша, Унгария и България. Разработки, свързани с народната култура, нейната трансформация и употреби през социализма, идентичности и традиции бяха представени във втория панел. Сесията приключи с презентациите на музейни специалисти и учени, които обсъдиха проблеми на материалната култура и вещите на социализма – те също така предизвикаха заслужен интерес и активни дискусии.

По време на шестата заключителна сесия бяха представени изследвания върху религията и атеистичната политика в България, като се обърна специално внимание на отношението към иконите, богослужебната утвар, православните храмове и манастири (материално наследство). Във втория панел на сесията се обсъдиха теми, свързани с политическите промени и тяхното отражение върху елита на турското население в България. Интерес предизвикаха изследванията върху другарския съд в социалистическото всекидневие и пионерския лагер като механизъм за формиране и възпитание на социалистическата младеж. Сесията приключи с доклади на тема „детство“, представено в контекста на летните ваканции, рождените дни и играчките за деца.

Пленарният доклад на Ана Лулева от ИЕФЕМ-БАН даде началото на последния конферентен ден (9 ноември). В изложението, озаглавено „Преосмисляйки концепцията за личното в социалистическа България“, лекторката направи обзор на своите дългогодишни проучвания върху проявите на опозицията „частно–публично“ във всекидневната култура на социализма през дискурса за социалното конструиране на половите роли.

Конферентната програма продължи в една заключителна седма сесия, която съдържаше

четири панела: Политически обрати и стратегии; Музеи; Град, село, стил на живот; Труд. Докладите и дискусиите в сесията засегнаха съвременни изследователски полета: комунистическата тайна полиция, виктимизацията и нейната музейна репрезентация, личните преживявания и житейските истории като начин за изследване на социализма, музейната интерпретация на българската „народна култура“. Последните доклади акцентираха на стиловете на живот, легитимирани от социалистическата идеология, която е определяла трудовото всекидневие в България и Бесарабия, студентския живот и бригадирското движение, модата и фотографията, изкуството като цяло и в отделните му приложения – скулптура и празнична украса.

Докладите, изнесени през трите дни на конференцията, представиха актуални изследвания върху социализма, базирани на разнообразен изворов материал: теренни наблюдения и интервюта, биографични истории, архивни документи от общонационален и локален характер, социални медии, преса – обща и специализирана, статистика, художествени материали. Към разглежданите теми бяха приложени интердисциплинарни подходи, които включват научен инструментариум от дисциплини като етнология, социална антропология, изкуствознание, музеология, архитектура и градоустройство, история, теология, лингвистика, културология, политическа философия и социология. Края на конференцията постави петата пленарна сесия, на която се проведе обща дискусия между всички участници.

Организационният комитет при ИЕФЕМ-БАН предвижда издаването на сборници с докладите на български и английски език като конкретен резултат от конференцията, която наскоро получи номинация в категорията за „научно-приложно постижение“ на ИЕФЕМ за 2019 г.

Златина Богданова